

opus pietatis præterit Malachiam? Pauper tibi, sed dives pauperibus erat. Pater orphanorum, maritus viduarum, patronus exstitit oppressorum. Hilaris dator, petitor rarus, acceptor verecundus. Pacis reformandæ inter discordantes fuit illi cura maxima, et efficacia multa. Quis æque pius ad compatendum, ad subveniendum promptus, ad corripiendum liber? Nam et zelans erat, nec deerat scientia, zeli ipsius moderatrix. Et quidem infirmus infirmis, sed nihilominus potentibus potens, superbis resistebat, tyrannos verberabat, regum magister ac **1017** principum. Ipse est, qui regi orando visum et malignanti tulit, et humiliato restituit. Ipse est, qui pacis quam fecerat violatores, spiritui erroris traditos, frustratus est in malo quod facere cogitabant: ac denuo coegit ad pacem, confusos quidem et stupefactos in eo quod sibi contigerat. Ipse enim est, cui adversus alios, pacti æque prævaricatores, rivus officiosissime adfuit, miro modo objectu sui evacuans molimina impiorum. Imbres non erant, non illuvies aquarum, non concursus nubium, non liquefactio nivium: cum subito factus est in fluvium magnum, qui rivulus erat: et rivus ibat, et intumescibat inundans, et negans omnino transitum volentibus malignari.

3. Quanta audivimus et cognovimus ea de zelo viri et ultione inimicorum, cum tamen esset suavis et mitis, et multæ misericordiæ omnibus necessitatem patientibus? Qui quasi unus omnium parens vivebat omnibus; quasi gallina pullos suos, sic fovebat omnes. et in velamento alarum suarum protegat. Non sexus, non ætas, non conditio discernatur, aut persona: deerat nemini, expanso omnibus gremio pietatis. De quacunque tribulatione clamaretur ad eum, propriam reputabat: nisi quod in sua patiens, in aliena compatiens erat, plerumque et impatiens. Nonnunquam siquidem repletus zelo, pro aliis in alios movebatur, ut eripiens inopes, et reprimens fortes, consuleret proinde omnibus in salutem. Itaque irascebatur, sed ne non irascendo [*alias*, ne irascendo] peccaret, juxta illud de psalmo: *Irasimini, et nolite peccare* (Psal. iv, 5), non ira illi, sed ipse animo dominabatur. Erat suimet potis. Sane victor sui, ira superari non poterat. Ira ejus in manu ejus. Vocata veniebat, exiens, non erumpens; nutu non impetu ferebatur. Non urebatur illa, sed utebatur. Magna illi tam in hoc, quam in cunctis utriusque hominis sui motibus regendis vel cohibendis, censuræ diligentia, et circumspectio multa. Non enim ita omnibus intendebat, ut se solum exponeret, solum curæ exciperet generali. Erat et sui sollicitus. Seipsum custodiebat. Ita denique totus suus, et totus omnium erat, ut nec charitas a custodia sui, nec proprietas ab utilitate communi eum impedire vel retardare in aliquo videretur. Si videres hominem mediis immersum turbis, et implicitum curis, diceres patriæ natum, non sibi. Si videres hominem solum, et secum habitantem, putares soli vivere Deo et sibi.

4. Sine turbatione versabatur in turbis: sine otio tempus, quod otio dederat, transigebat. Quomodo otiosus, quando exercebatur in justificationibus Domini? Nam etsi habebat tempus liberum a necessitatibus plebium, non tamen a sanctis meditationibus feriatum, non orandi studio, non ipso otio contemplandi. Sermo illi in tempore otii aut serius, aut nullus. Aspectus ejus aut officiosus, aut demissus, et cohibitus intra se. Nempe (quod non mediocri laudi inter sapientes ducitur) oculus ejus in capite ejus (*Eccle. ii, 14*), nusquam avolans, nisi cum virtuti paruisset. Risus aut indicans charitatis, aut provocans: rarus tamen et ipse. Equidem interdum eductus, excussus nunquam: qui ita nuntiaret cordis lætitiā, ut ori gratiam non minueret, sed auget. Tam modestus, ut levitatis non posset esse suspectus: tantillus tamen, ut hilarem vulum ab omni tristitiæ nevo vel nubilo vindicare sufficeret. O munus perfectum! o holocaustum pingue! o obsequium gratum mente et manu! Quam bonus odor Deo in orationibus otiosi! quam bonus hominibus in sudoribus occupati!

5. Pro hujusmodi ergo dilectus a Deo et hominibus, non immerito hodie Malachias in consortium angelorum recipitur, re adeptus, quod nomine dicebatur. Et quidem ante angelus erat non minus puritate, quam nomine; sed nunc felicius gloriosi in eo interpretatio nominis adimpletur, quando pari cum angelis gloria et felicitate lætatur. Congratulemur itaque, fratres, congratulemur, ut dignum est, patri nostro; quia et pium est, defunctum plangere Malachiam; **1018** et pium magis, Malachiæ congaudere viventi. Nunquid non vivit? Et beate. Nimirum visus est oculis insipientium mori, ille autem est in pace. Deique jam concivis sanctorum et domesticus Dei, psallit pariter, et agit gratias, dicens: *Transivimus per ignem et aquam, et induxisti nos in refrigerium* (Psal. lxxv, 12). Transivit plane viriliter, et feliciter pertransiit. Verus Hebræus pascha celebravit in spiritu, et nobis transiens loquebatur: Desiderio desideravi hoc Pascha manducare apud vos. Transivit per ignem et aquam, quem nec tristia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Lætetur, quod angelus noster ascendit ad cives suos, pro filiis captivitatis legatione fungens, corda nobis concilians beatorum, vota illis intimans miserorum. Lætetur, inquam, et exsultemus, quia cœlestis illa curia ex nobis habet, cui sit cura nostri, qui suis nos protegat meritis, quos informavit exemplis, miraculis confirmavit.

6. Sanctus pontifex, qui in spiritu humilitatis hostias pacificas cœlis frequenter invexerat, hodie per semetipsum introivit ad altare Dei, ipse hostia et sacerdos. Migrante sacerdote, sacrificii ritus in melius mutatus est; fons lacrymarum siccatus est, holocaustum omne conditur in lætitiā et exultatione. Benedictus Dominus Deus Malachiæ, qui tanti pontificis ministerio visitavit plebem suam, et nunc assumpto eo in sanctam civitatem, tantæ

recordatione suavitate nostram non desinit consolari captivitatem. Exsultet in Domino spiritus Malachiæ, quod levatus pondere corporeæ molis, nulla jam fœculenta vel terrena materia prægravatur, quominus tota alacritate ac vivacitate corpoream omnem et incorpoream transiens creaturam, pergat totus in Deum, et adhærens illi, unus sit cum eo spiritus in æternum.

7. Domum istam decet sanctitudo, in qua tantæ frequentatur memoria sanctitatis. Sancte Malachia, serva eam in sanctitate et justitia, misertus nostri, qui inter tot et tantas miseras memoriam abundantæ suavitate tuæ eruclamus. Magna est super te divinæ dispensatio pietatis: qui te parvum fecit in oculis tuis, magnum in suis; qui magna fecit per te, salvans patriam tuam, magna fecit tibi, introducens te in gloriam suam. Festivitas tua, quæ merito tuis virtutibus votiva impenditur, tuis nobis efficiatur meritis et precibus salutaris. Gloriam sanctitatis tuæ, quæ a nobis frequentatur, continuatur ab angelis, sic erit nobis digne jucunda, si fuerit et fructuosa. Liceat nobis aliquas, te migrante, retinere reliquias de fructibus spiritus, quibus onustus ascendis qui in tuo hodie tam delicioso convivio cogregamur.

8. Esto nobis, quæsumus, Malachia sancte, alter Moyses, vel alter Elias, impertiens et tu de spiritu

IN FESTO S. MARTINI EPISCOPI SERMO.

De exemplis obedientiæ.

1. Puto, sermonem a nobis expetit tam vester iste conventus, quam adventus, harum honorabilium personarum, quas de longinquo gratulamur adesse. Sane audirem eos ipse libentius: sed quoniam eligunt, imo et exigunt magis ut loquar, mihi si non licet audire eos, eis necesse est obaudire. Et quidem vivus est nobis sermo tam multa mansuetudo eorum, qua videlicet meritis sanciores, dignitate superiores, sapientia locupletiores, non modo ad visitandos. sed etiam ad audiendos nos dignati sunt declinare. Efficax eruditio, et omni digna acceptione doctrina. Siquidem non verbo et lingua, sed opere et veritate nos admonent imitatores suos esse, sicut ipsi sunt Christi; et discere quod ab ipso utique didicerunt, mites esse, et humiles corde. Sic Maria Elisabeth petiit (*Luc. i, 39, 40*), conjugatam virgo, ancillam domina; præcursoris matrem, judicis mater; Dei Genitrix, servuli genitricem. Sic postmodum Jesus etiam ipse Joannem adiit, et adiit baptizandus, utpote quem decebat implere omnem justitiam (*Matth. iii, 13, 15*). Vos quoque, reverendi Patres, deteriore vobis non facitis partem vestram [*alias*, deteriore vobis facitis partem nostram]: ad audiendum quippe quam ad loquendum velociores, etiam inter ipsos qui vestro magis egerant documento. Nam nos quidem, quia omnem non possumus implere justitiam, vel nonnullam vobis exhibere curamus, justum esse non ignorantes inferiorem superioribus obedire.

PATROL. CLXXXIII.

tuo nobis: ipsorum siquidem in spiritu et virtute venisti. Vita tua, lex vitæ et disciplina; mors tua, mortis portus, et porta vitæ; memoria tua, dulcedo suavitate et gratiæ; præsentia tua, corona gloriæ in manu Domini Dei tui. O oliva fructifera in domo Dei! o oleum lætitiæ unguens et lucens, fovens beneficiis, coruscans miraculis! fac nos ejus, qua frueris, lucis suavitateque participes. O odoriferum lilium, in æternum ante Dominum germinans, et florens, et spargens ubique vivificum suavitate odorem, ejus apud nos memoria in benedictione est, apud superos præsentia in honore! da canentibus te tantæ plenitudinis participio non fraudari. O lumine magnum, et lux in tenebris lucens, signorum radiis et meritorum illuminans carcerem, lætificans civitatem! fuga de cordibus nostris, virtutum splendoribus tenebras vitiorum. O stella matutina, eo cæteris clarior, quo Diei [*alias*, Deo] vicinior, similior soli! dignare præire nobis, ut et nos in lumine ambulemus, quasi filii lucis, et non filii tenebrarum. O aurora diescens super terram, sed superiores cœli plagas lux meridiana perlustrans! recipe nos in consortio luminis, quo illuminatus et late foris lucens, et intus suaviter ardes, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre **1019** et Spiritu sancto regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

2. Sed unde loquimur? *Qui de terra est, de terra loquetur*, ait vox illa clamantis (*Joan. iii, 31*). De terra ergo loquamur, quia de terra subsistimus, et in terra. Audite, quique terrigenæ et filii hominum: vobis dicimus, et de vobis. In terra orimur, in terra moramur, in terra morimur, revertentes in eam unde sumus assumpti. Hic nobis angustus introitus, mora brevis, sola mors certa. Cogitur totus Adam judicium portare quod meruit. Dilatus est vehementer, multiplicatus est, et replevit terram. Attamen velit, nolit, quantumcunque recalcitret, universus adhuc fert sententiam quam exceperit: *Terra inquit, es, et in terram ibis* (*Gen. iii, 19*). Gravis equidem sententia, sed non sine grandis misericordiæ temperamento. Dura admodum, sed si merita penses, indulgentiæ plena. Siquidem non minus juste peccanti diceretur: *Terra es*, sed ex hoc sub terram ibis. Justus foret etiam tunc justus Dominus, et laudabilis nimis. Dignus plane qui laudaretur, sed non ego idoneus qui laudarem. Alioquin tunc quoque nihilominus vere dicerem, si tamen dicere possem: *Justus es, Domine, et rectum judicium tuum* (*Psal. cxviii, 137*). At non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te; sed nos qui vivimus, benedicimus Domino. Pepercisti ergo creaturæ tuæ, pepercisti gloriæ nominis tui, ut descendente de Jerusalem, minime tamen usque in Jericho patereris abduci. Semivivus adhuc relictus in via semilaudare possum (*Luc. x, 30*): ubi totus

vixero, ibi totus erumpam in laudem, et dicent omnia ossa mea: Domine, quis similis tibi (Psal. xxxiv, 10)? Propter hoc nempe cum iratus fuisses, misericordiæ meministi, non damnans hominem in loco perditionis, sed in loco afflictionis humilians. Quid causaris, homo? quid sententiam quereris duriorum? Terræ addictus es, factus e terra, ut ipsa tibi sit patria, quæ materia fuit.

3. Sed audire, inquires, velim: Quia spiritus es et ad spiritum ibis. Siquidem etiam spiritus sum, quod ad animam pertinet; nec portionem hanc mei dubitaverim potiorum. Audivi sane ab Apostolo, quia Dominus spiritus est (II Cor. II, 17), et ab ipso Domino, quia spiritus est Deus (Joan. IV, 24). Nec modo spiritus, sed et spirituum Pater. Ut quid ergo tenet me mater carnis, quia caro ex parte; **1050** spirituum Pater non recipit, cum ex parte sim spiritus? Scio, scio, agit hoc non tam substantia ipsa, quam culpa. Sicut enim peccatores spiritus inter cælum et terram ventosum hoc medium tenent, unde et potestates hujus aeris nominantur (Ephes. II, 2); sic peccata nostra inter nos et Deum separant, inter Creatorem Patremque spirituum, et spirituum utique creaturam. Traxit animam corpus in regionem suam, et ecce prævalens opprimit peregrinam. Factum est nempe talentum plumbi, non aliunde tamen, nisi quia sedet iniquitas super illud. Corpus enim aggravat animam, sed utique quod corrumpitur (Sap. IX, 15); corrumpitur autem, imo etiam, Apostolo teste, mortuum est propter peccatum (Rom. VIII, 10). Itaque licet quodam modo cælum sit homo, cælestibus sine dubio spiritibus similis, simul et forma; substantia quidem quoniam spiritualis, forma vero quia rationalis est: minime tamen jam levare eum duo ista sufficiunt, ut mereatur audire: Quia cælum es, et in cælum ibis. Frustra glorieur de libertate arbitrii, quæ in mente est: captivus ducitur in legem peccati, quæ in carne est. Nam et si forsitan videretur duplex funiculus posse alteri æque duplici prævalere, ut videlicet quem sibi terra gemino quodam jure tanquam patria pariter et materia vindicat, ob geminam nihilominus, quæ prædicta est, substantiæ scilicet et formæ similitudinem, cælum quoque recipiat ut cælestem; sed jam triplicatus inferior ille et deorsum trahens peccato equidem accedente funiculus, nisi illinc quoque occurreret gratia, non rumpetur. Sane ubi illa adfuerit, haud dubium quin solvatur facile gravis iste quo trahimur, imo quem trahimus, funiculus iniquitatis. Hæc enim inter nos et Deum non separans intervenit, sed reparans et conjungens.

4. Itaque ibo mihi ad montem gratiæ, et colles miserationum, quarum thesauros omnes repositos audio penes Christum. Ibo ad eum qui est plenus gratiæ et veritatis, si forte accipiam aliquid de plenitudine illa, imo si forte accipiar in plenitudine illam: ut cum cæteris aliquando membris occurram in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Nemo quippe ascendit in cælum, nisi qui descendit

A de cælo (Joan. III, 13). Fidelissimus plane et benignissimus mediator, qui quidem non discrevit, sed fecit utraque unum, medium parietem maceriæ solvens (Ephes. II, 14), donans nobis omnia delicta, delens quod adversum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci; exspolians principatus et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos (Coloss. II, 13-15), pacificansque per sanguinem suum quæ sunt in cælo, et quæ super terram (Coloss. I, 20). Propter hanc nempe salutem, quam in medio terræ erat operaturus, non confestim sub terra posuit hominem, sicut peccando meruerat; sed in terra. Siquidem respirandum est nobis, et nullatenus desperandum, donec in terra adhuc interrim constitui, et suspicere cælum possumus, et suscipere data optima et dona perfecta desursum a Patre luminum, a Patre spirituum, a Patre misericordiarum. Nam et propterea rectum fecit hominem, etiam corpore ipso, et os homini sublime dedit, cum prona utique spectent animantia cætera terram: ut attollens ad sidera vultus illo suspiret, ubi tam beatam et perennem conspicit mansionem.

5. Nonne enim pie et fideliter intuentibus nobis vehementissimum quoddam incentivum amoris, et provocatio flagrantissimi desiderii est visio ipsa tam lucidissimæ regionis? Non sunt stellæ cæli similes glebis terræ. Inter splendorem solis, et caliginem soli hujus, non parva distantia est. Forte tamen hic quoque nonnulla, sed in suo genere pulchra videntur: et hæc ipsa undique mista non pulchris, ut aurum in luto, gemma in sterquilinio, liliū inter spinas. Tota pulchra es, patria mea, et macula non est in te: tota pulchra es, absque eo quod intrinsecus latet. Quid illud? Nempe illi beati angelici spiritus, et animæ ipsæ sanctorum, quæ jam ingredi meruerunt in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei. Sicut enim **1051** sunt corpora terrestria, sunt et corpora cælestia; longe vero alia est cælestium gloria, quam terrestrium: sic sunt cælestes spiritus et terrestres, nec minor sane distantia inter eos: Angeli, archangeli, virtutes, principatus, potestates, dominationes, throni, cherubin atque Seraphin. Bene nomina novi. Forte hoc totum est. Quid enim amplius capiam terrigena de cælestibus, carnalis homo de spiritualibus et divinis? Verum tamen etsi ignoro quid lateat in his tantis appellationibus, illud equidem certissime novi, quod magnum et mirabile aliquid sub hac tanta verborum majestate clausum sit et signatum. Non sine causa cælum hoc dicitur: plane eximium nescio quid cælatur in eo. Cælatur, inquam, sed tamen non negatur fidei usquequaque. Videre enim nobis datur in terra ipsam exteriorem cæli pulchritudinem, non adire; internam quoque gloriam secretorum ejus, etsi non comprehendero, conceditur vel audire. Videmus patriam, sed a longe salutamus; odoramus illas delicias, non gustamus.

6. Enimvero non sine causa Unigenitus, qui est

in sinu Patris, ipse nobis in regione hac umbræ mortis, quam inhabitamus, cælestium gloriam spirituum sane per fidem enarrat, corporum vero per speciem manifestat. Audi, inquit, filia et vide. Et factum est. Quorsum ista? Inclina, ait, aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui (Psal. XLIV, 11). Vult nos ponere contumaciam, discere obedientiam, apprehendere disciplinam. Vult etiam nos oblivisci posteriora, despiciere inferiora, terrenos mores et vitia genuina [alias, vitiosa germina] deserere cælestia sapere, superna querere, anterioribus inhiare. Vult et illum tantum decorem domus suæ ingenuam concupiscere creaturam, quod scilicet in eandem imaginem transformetur de claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu; ac proinde concupiscat etiam rex decorem illius, utique spirituales. Sed in quo visus ille, inquires, vel auditus inclinare me aurem, et obaudire monet? Nam quod desiderium pariat, manifestum est.

7. Sane ergo considera universam hanc cælestium gloriam corporum incessanter legibus obtemperare divinis, nec unquam sibi positas in tam continuis motibus metas excedere temporum, aut locorum terminos transgredi constitutos. Sed et ipsos spiritus tam sublimes audi omnes administratorios esse, et in ministerium mitti dignantissimum, ut ne indignum dicam: minime tamen, puto, reperies in Scripturis aliquando quemquam illorum vel contraxisse mittenti, vel erga ipsos tam inferiores se, propter quos in ministerium mittebantur, saltem tenuiter fuisse commotum. Exempla sunt obedientiæ, si diligenter attendas, eo sane acceptabiliora quo in materia digniori. Sed novi quid ad ista submurmuret sensus hominis, et cogitatio prona semper ad malum. Quid tu mihi, inquit, elementorum proponis obedientiam supernorum? Quasi vero aut sensus ullus in eis, aut ulla vigeat deliberatio rationis, et non potius agi ipsa, quam agere videantur. Quid vero vel ipsorum angelorum obedientiam sic commendas? Sentiant quidem angeli, sed delectabilia sola; obedientes equidem Creatori, sed tam felici quam facili voluntate. Quidni obediant? Semper enim vident faciem Patris, quem videre perfecta beatitudo, æterna gloria, summa voluptas est.

8. Produce nobis, Domine, patriarchas et prophetas, viros obedientes præceptis tuis, obedientes ex voluntate, obedientes contra propriam voluntatem. Factum est. Exhibetur nobis, ut cæteros brevitatis causa præteream, exhibetur, inquam, nobis Abraham ad præceptum Domini exiens de terra sua, ejiciens ancillam et filium ejus, etiam charissimum filium Isaac immolare paratus. Quid hic humana astutia poterit cavillari? Forte respondeat, quoniam multifarie, multisque modis apparens ei Deus, suscipiebatur hospitio, participabat convivio, animabat alloquio, instruebat consilio, donabat filiis, illustrabat victoriis, **1052** divitiis cumulabat. Quid dices, cum venerit Christus factus obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis? Multum,

A inquit, per omnem modum. Quando enim Unigenitum Dei Patris, Dei virtutem, et Dei sapientiam Christum, quando præmuserem æmulari? Oblatus est quia ipse voluit, quando et quantum voluit passus est, utpote verus quidem homo, sed verus nihilominus Deus. Imo vero ne ipsam apostolicam obedientiam afferas velim; quos nimirum juxta prophetiam promissionem oculis suis vidisse constat præceptorem suum, et auribus suis vocem audisse momentis (Isai. xxx, 20, 21). Unde et unus eorum expressius scribens ait: Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ tractaverunt de Verbo vitæ (Joan. I, 1). Quidni relinquerent omnia? quidni ad omnia sequerentur tantæ præsentiam majestatis? Quid ego non facerem, si mihi eadem copia præstaretur? Sed non fecit taliter omni nationi, non præeunti utique, non sequenti. Si quidem ut multi reges optaverunt videre, et non viderunt; sic nihilominus venerunt jam dies, quando desideremus videre diem unum Filii hominis, nec tamen mereamur.

9. Opportune ergo jam Martinus ad medium veniat, ut de medio fiat occasio peccatorum. Hodie enim ille per omnia similis nobis, plane et sensibilis, et passibilis; sed et longe post illa patriarchalium et prophetarum tempora visionum, et homo purus, nihil de natura divinitatis habens, credens autem in eum quem non vidit; plenus fructu obedientiæ, et virtutum locuples, solum deseruit, polum subiit, terræ commendans quod habebat e terra; spiritum dirigens ad Patrem spirituum, cui fideliter in adoptionis spiritu deservivit. Non fuit cæleste corpus, sed nec spiritus quidem cælestis: rationale animal, etiam et mortale, terrigena, filius hominis. In terra natus est, in terra educatus, in terra exercitatus et probatus, in terra etiam consummatus. Nec vero patriarcha erat, aut unus ex prophetis, de quibus sane in Evangelio Veritas ait: Quia Lex et Propheta usque ad Joannem (Matth. XI, 13). Multo magnis non erat ipse Christus; sed erat tamen Christus in ipso, haud aliter utique quam per fidem.

10. Enimvero juxta hunc modum etiam modo prope est verbum in corde tuo et in ore tuo (Deut. xxx, 14), tantum si recto quæsieris corde. Nempe Apostolo interpretante verbum fidei istud est (Rom. x, 8), de quo Moyses ait. Unde et alibi idem apostolus: Jesus Christus, inquit, heri, et hodie, et in æternum (Hebr. XIII, 8). Hesternum quidem ab initio sæculi usque ad ascensionem Dominicam; hodiernum vero diem exinde usque ad sæculi consummationem; porro in æternum intellige post communem omnium resurrectionem. Nulli horum deest Christus nulli deest Jesus; nulli deest unctio, nulli salus. Patriarchis et prophetis in visione exhibitus est, apostolis in humanitate, Martino in fide, angelis jam in specie. Quam sane speciem et electis omnibus ostensurum sese promisit, non quidem hodie, sed in æternum. Denique jam transierat heri, jam istud nostrum illuxerat hodiernum cum Apostoli loquerentur: Etsi cognovimus Christum secundum carnem,

sed nunc jam non novimus (II Cor. v, 16). Videtur tamen etiam in hoc mane de carnibus Agni non nihil esse servatum: sed quod residuum est, utique jam datur igni; quod videlicet usque hodie eadem caro nobis, sed spiritualiter utique, non carnaliter exhibeatur.

11. Neque enim est quod causemur nostro huic negatam tempori, sive eam quæ ad patres veteris Testamenti facta est apparitionem sive eam quæ apostolis exhibita est præsentiam carnis ejus. Siquidem fideliter considerantibus neutram deesse liquerit. Adest enim nobis etiam nunc carnis ipsius vera substantia, haud dubium sane quin in sacramento. Adsunt revelationes, sed in spiritu et virtute ut tempori gratiæ, quod nunc est, nihil in ulla gratia deesse probetur. Denique nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se, nobis tamen revelavit per Spiritum **1053** suum. Nec mireris quod carnales eis manifestationes exhibuit, qui carnalem ejus præstobantur adventum. Nobis enim tanto efficacior gratia et revelatio dignior necessaria est, quanto nimirum excellentiora constat esse quæ expectamus.

12. Itaque, ut supra diximus, Martinus iste Christus non fuit, sed tamen Christum habuit: non quomodo angeli in præsentia majestatis; non quomodo apostoli in visionem humanitatis; non quomodo olim locutus est in visionem sanctis suis: sed quomodo eum etiam nunc habet Ecclesia, in fide et sacramentis. Non erat ille lux (Joan. i, 8), sed lucerna plane ardens et lucens (Joan. v, 35), de Joanne dictum est. Sed in illum protulero, puto, dicitis: Maximus hominum est, plus quam propheta est, etiam angelus est Dei Patris, sicut ipse testatur: *Ecce mitto angelum meum (Luc. vii, 27)*, etc. Et Martinus lucerna erat ardens et lucens: eum saltem non pigeat imitari; sed imitari in eo quod est imitabile, non autem quod mirabile exhibetur. *Ad mensam devitis sedes hodie; diligenter considera quæ tibi apponuntur.* Discerne inter cibos, et vasa ciborum. Illos enim juberis tollere, sed non illa. Dives est iste Martinus; dives in meritis, dives in miraculis, dives in virtutibus, dives in signis. Diligenter ergo considera quæ apponuntur tibi; quænam videlicet ad admirationem, quæ vero ad imitationem. Aut certe quia sequitur in Scriptura illa, *quoniam talia oportet te præparare (Prov. xxiii, 1, 2, juxta LXX)*; diligenter considera quid apponitur, et in quo. Suscitavit Martinus tres mortuos, quot nimirum Salvatorem legerat suscitasse. Reddidit visum cæcis, surdis auditum, mutis loquelam, claudis gressum, aridis sospitatem. Evasis divina virtute pericula, proprii corporis obice flammam repulit, immanem sacrilegæ machinæ molem columnam parili e cælo descendente prostravit, leprosum mundavit osculo, curavit oleo paralyticum dæmones vicit, angelos vidit, futura prævidit.

13. Verum hæc quidem, cæteraque ejusmodi altissima quæ fecit magna, quidni mirifica quædam vasa dixerim divitis hujus, auro gravia, gemmis micantia, pariterque materia et opere pretiosa? Noli

in his saporem quærere, sed mirare splendorem. Luceat in hujusmodi lucerna nostra ut in lumine ejus videamus lumen, quod quidem purum, prout in se est, necdum prævalens intuerit. Non enim est iste lux, sed ut testimonium perhibeat de lumine et appareat tibi interim gloriosus Deus in sancto suo, dum non potes ad gloriam ejus, sicut est in se ipso. Cæterum ne putaveris ornatas quidem Martini lampades, sed vacuas inveniri: non est fatua virgo, habet in vasis oleum. Habet vinum in phialis, habet intra paropsides istas ciborum copiam, delicias utique spirituales: ut non modo videant et mirentur, sed edant pauperes, et saturentur; atque in illis quidem Dominum laudent, porro in his vivant corda eorum.

Alioquin quomodo mortui laudabunt te, Domine? Ut ergo sit jucunda decoraque laudatio in admiratione, etiam vivat ex imitatione; et, ut avidius sumant delicias, ipsas quoque divitias curiosius contemplantur. Sic nimirum inter splendorem et fervorem lucernæ hujus vicarii quibusdam affectibus discurrendum, ut nobis alter ex altero commendetur, et ex mutua collatione uterque complacitior fiat. Siquidem humilis fuit et spiritu pauper iste Martinus, sicut evidentissime probat effectus ipse divinæ gratiæ, quam profecto tam multam nisi multum humili non dedisset.

14. Ut tamen pauca virtutum ejus indicia promam, pauperem illum spiritu beatus novit Hilarius, cum imponere ei diaconatus officium tentans, nec prævalens, quod indignum sese vociferaretur, exorcistam eum esse præcepit: in quo quidam locus injuriæ videretur, sciens nimirum quod humiliorem ordinationem minime repudiaret. Pauper fuit, veste sordidus, crine incultus, facie despicibilis: quæ quidem licet in electione ejus, a quibusdam malevolis objecta fuissent, **1054** in ipso tamen episcopatu, sicut scriptum est, penitus non mutavit (SULPIT. *De vita Mart.*, cap. 7). Denique quia vere pauper fuit spiritu Martinus, pauper et modicus meruit nominari. Audi vero mansuetudinam ejus, suo illo Sulpitio sic scribente: «Tantam adversus omnes injurias patientiam assumpserat ut cum esset summus sacerdos, impune etiam ab infimis clericis læderetur: nec propter in eos aut loco unquam amoverit, aut a sua, quantum in ipso fuit, charitate repulerit (Id. *Dial.* III, cap. 20):» quod quidem in Briccio manifeste probatum, omnes vos arbitror meminisse. Eum nempe ex omnibus sibi successorem elegit, et de tanta post futura adversitate præmonuit: postremo in fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum, ad cujus os aures suæ fuerant, cum responderet homini, qui de eo sciscitabatur: Si illum delirum quæris, prospice eminus; ecce cælum solito sicut amens respicit. Crebro siquidem homo Dei, utpote terram despiciens, cælum suspiciebat. Nempe sciebat ad hoc sese (ut supra meminimus) rectam et in ipso corpore accepisse staturam. Sciebat illic esse thesaurum suum, sciebat illic sedere in Patris dextera Christum suum, sciebat nunquam sese, donec illic perveniret, quod desiderabat assecuturum. Unde et hoc ipsum, quod delirus

vocabatur in terra merito non attendit, cujus nimirum conversatio esset in cælis, cujus oculi in capite suo. Sane illuc etiam lacrymæ ejus a maxilla ascendere consueverant, quibus sic abundabat, ut soleret pro illorum quoque, qui obtrectatores sui videbantur, flere peccatis.

15. Sane quantum justitiam esurierit, tum in cæteris ejus actibus, tum specialiter in idololatriæ persecutione probatum est, in templorum destructione, in statuarum dejectione, in succisione lucorum. Ubi se quoque aliquando non est veritus dare discrimini, ut occasio tanti criminis de medio tolleretur. Nam misericordem eum in paupere se expertem Salvator ipse apud angelos gloriabatur, datam sibi medietatem vestis ostentans. Utinam nobis etiam miseris apud summum judicem, in cujus admirabile tabernaculum introivit, misericordiam illam exhibere dignetur; qua et illos olim morti destinatos, et tormentis variis deputatos eripuit pro quibus ante terreni judicis januam nocte media scribitur jacuisse. Quomodo enim non audiet eum nunc, qui tunc quoque fecit audiri? Porro munditiam cordis ejus illud vel maxime indicat, quod non est confusus inimico loquens in porta: «Nihil in me, funeste, reperies; Abrahamæ me sinus recipiet.» Nam in opere pacificorum feliciter plane consummans labores suos, licet dierum suorum finem non ignoraret, clericos tamen adiit dissidentes, inter quos reformata pace, in pace ipse quievit.

16. Cæterum persecutione, quas sustinuit propter justitiam, longum est numerare, quomodo apud Julianum Augustum in civitate Wangionum intrepidus, imo et illato terrore constantior; custodiæ mancipatus est, ut linermis postero die barbaris opponeretur; quomodo circa Alpes sub securi, quam in verticem ejus latro vibrabat, securissimus fuit; quomodo illum Mediolani Auxentius Arianus graviter insectatus, multisque appetitum injuriis, tandem de civitate exturbavit; quomodo et alibi prius adversus sacerdotum perfidiam acurrime pugnans, supplicis fuit affectus, publice virgis cæsus, inde quoque exire compulsus est; quomodo item in cujusdam fani eversione, cum gentilis eum stricto gladio peteret, nudam cervicem præbuit percussuro donec ille extollens ad ictum dexteram, cecidit resupinus; quomodo alter eum cultro ferire voluit, sed ferrum de manibus ejus elapsum, repente disparet. Pro quibus omnibus dubium non est multipliciter coronari eum, qui quidem etsi non semel effectu consummatæ passionis, sed toties martyr fuit affectu devotissimæ voluntatis. Comedite jam, amici et bibite; et inebriamini, charissimi. Sic enim et vivitur, et in talibus vita spiritus vestri. Nisi forte beatus prædicat sermo divinus, qui mortuos **1055** suscitavit, cæcus illuminant, morbos sanant, leprosos mundant, paralyticos curant, dæmonibus imperant, futura prænuntiant, miraculis coruscant; et non magis pauperes spiritu, mites, lugentes, esurientes et sitientes justitiam, misericordes, mundicordes, pacificos, persecutionem propter justitiam sustinentes.

17. Ignoscite mihi, fratres: exemplum obedientiæ paulo minus præterivi, quod quidem vel solum juxta propositum ordinem in Martino quoque nobis convenit exhiberi. Sane moram facimus, sed, ut arbitror, bonum nos hic esse; tardius enim hodie venimus ad Martinum. «Domine, inquit, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua (74).» O vere sanctissimam animam? o inestimabilem charitatem! o obedientiam singularem! Bonum certamen certasti, cursum consummasti, fidem servasti; de reliquo superest tibi corona justitiæ, quam reddet tibi Dominus hodie justus iudex; et adhuc dicis: Non recuso laborem, fiat voluntas tua! Obtulisti plane Isaac; unicum illum quem diligis, quod in te est, jugulasti immolasti singulare gaudium tuum pia devotione, paratus redire iterum in pericula, innovare certamina, denuo subire laborem, sustinere tribulationem, prolongare tentationem, deinde differri adhuc ab illa tanta felicitate, et diu desiderata societate spirituum beatorum, atque in hujus mortalitatis ærumnas ab ipso introitu gloriæ revocari; postremo, quod maximum est, a Christo tuo peregrinari diutius, si modo ipse voluisset. Nec sane dubium quin ampliolem gratiam mereatur, qui paratum se exhibeat etiam ante mandatum quam qui obedire satagit post mandatum. Magna quidem obedientia vestra, angeli sancti; sed quod dicere audeam pace vestra, nescio an inveniri in vobis quisquam paratus in tale aliquando ministerium mitti, in quo necesse habeat non videre faciem Patris. Magnum est, Petre, quod Dominum secuturus omnia reliquisti; sed audivi te in monte dicentem, ubi transfiguratus est coram vobis: *Domine, bonum est nos hic esse; faciamus hic tria tabernacula (Math. xvii, 4)*. Non est hoc. «Si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.» Paratum cor tuum, Martine, paratum cor tuum, sive manere de corpore, sivi dissolvi et esse cum Christo.

18. Et magna quidem in horrenda morte securitas; magna in visione Christi desideranda, et tam ferventer ac singulariter desideranda perfectio reperitur: sed id quidem longe amplius per omnem modum, quod qui mori non metuis, imo qui tanto desiderio præsentiam Domini concupiscis, vivere quoque non renuis, et expectatione molestissima fatigari. In quo enim alio non obedire potuerat, qui in hoc tanto articulo tam devote clamabat: «Fiat voluntas tua?» Hæc ergo pars nostra sit, fratres, in convivio hodierno, hanc nobis obedientiam in mensa pauperis, imo jam divitis hujus appositam diligenter consideremus, scientes quoniam ipsa est quæ a nobis exigitur, ipsa quam oportet nos præparare, ut singuli quique dicamus: *Quia paratus sum, et non sum turbatus, ut custodiam mandata tua (Psal. cxviii, 60)*. Nec modo semel, aut in parte; sed *paratum cor meum, Deus, paratum cor meum (Psal. lvi, 8)*; paratum ad utrumque, et in nullo, tuæ

(74) (SULPIT. epist. 3 ad Bassul.)